

sito, manifestum est, per primum actum voto contrarium extingui obligationem voti, quia ex intentione voventis limitata fuit obligatio ad primum actum illius materiae, et obligatio non extenditur ultra intentionem, et circa primum actum jam est impossibile servare votum, quia jam factum supponit. Quamvis autem hoc verum sit, supposita tali intentione voventis, necessarium est ut de tali intentione satis constet; raro enim ex sola forma voventi, et materia ejus, intentio haec colligi potest, nisi ipsem votum formaliter eam expressebit, vel saltem conceperit, ut fere omnes auctores notant in voto virginitatis, et eadem ratio est in similibus; licet aliquando possit colligi intentio illa ex materia, ut de jejunio quoad unicam coenam seu comedionem ibi notavimus. Quocirca quartus vovendi modus frequentior est in his votis negativis, quia negatio de se omnia destruit, et ideo votum negativum factum de aliquo actu in communione obligat simpliciter ad abstinentiam ab omnibus similibus, ideoque toties peccatur contra tale votum, quoties fit actus sub illa negatione comprehensus. Sive tale votum sit factum pro diurno tempore, sive pro brevi, dummodo actus intra tempus prohibitum repetantur, ut in particulari de voto non bibendi vinum, in d. cap. 4, declaravi; et eadem est ratio de cæteris, ubi de contraria intentione voventis aperite non constiterit, ut dixi.

16. *An peccatum contra voto augeatur ex multiplicatione votorum circa eamdem materiam.* — Cætera, de peccatis quæ contra votum committi possunt, ex dictis libro præcedenti, de obligatione voti, colligi possunt: nam peccatum consistit in transgressione obligationis, et ideo pro varietate et modo obligationis voti erit de peccatis illi contrariis judicandum. Solet autem specialiter quæri an peccatum contra voto augeatur ex repetitione, seu multiplicatione votorum circa eamdem materiam; ut si quis sæpius emisit votum castitatis, et postea castitatem violet, an peccatum illud habeat tot malitias, quot fuerunt vota castitatis emissæ. In quo dubio dicendum est primo, in illo peccato tantum esse unam malitiam. Probatur, quia per illa vota non multiplicantur obligations, sed eadem repetitum et confirmatur, sicut promissiones humanæ, de eadem re eidem homini, et eodem titulo ac firmitate factæ, non multiplicantur obligationem, nec honestates multiplicantur in actu, quo talia vota servantur; ergo nec malitiae solo numero differentes multiplican-

tur in eodem actu vel omissione. Secundo dicitur, ex illo capite posse accidentaliter augeri malitiam transgressionis. Probatur, tum quia quod pluribus titulis debetur, magis debitum est, saltem extensive, et ideo non reddere tale debitum aliquam majorem deordinationem continet, sicut ingratitudo major est, quo beneficia sunt plura, etiamsi non sint distinctæ rationis. Tum etiam quia illa votorum repetitio de se magis excitat ad voti observationem, ipsamque obligationem magis in memoriam revocat, et ideo talis transgressio est magis voluntaria, et ex majori contemptu saltem virtuali.

17. *Gravitas peccati quæ oritur ex violatione voti sæpius repetiti non est circumstantia necessario aperienda in confessione.* — Nihilominus addimus tertio hanc gravitatem, per se loquendo, non esse tam, ut oporteat circumstantiam illam in confessione explicare. Probatur, quia nec mutat speciem, ut per se constat, nec est ita notabilis, ut mutet judicium notabiliter, vel speciale obligationem inducat, aut peculiari indigeat remedio. Dico autem per se loquendo, ut circumstantiam scandali, contemptus formalis, vel alias similes excludam. Et haec doctrina sumitur ex Medin. 4. 2, q. 72, art. 6, ubi de obligationibus votorum loquitur, et dicit non multiplicari per similia vota, et consequenter nec peccata in eorum transgressione, quam æquiparat transgressioni plurium legum idem, sub eadem ratione virtutum, præcipientium aut prohibientium, et in ordine ad confessionem idem dicit in Sum., cap. 9, in fine; et idem tenent plures moderni, quos refert et sequitur Sane., lib. de Matrim., disp. 27, num. 25. Est autem hoc certius, quando illa vota sunt tantum simplicia: peculiare autem dubium habet, si unum sit solempne, et aliud simplex, vel sint duo solempnia diversarum rationum, ut sacerdotis et religiosi. Unde insurget illa quæstio, an sacerdos religiosus castitatem violans satisfaciat, dicendo peccasse contra voto castitatis, vel dicendo se esse religiosum, vel tantum dicendo esse sacerdotem, vel teneatur utramque circumstantiam explicare. Sed quod ad præsens spectat, dicimus, quantum est ex parte voti, satis esse voti circumstantiam aperire; an vero status personæ religiosæ, vel consecratio ordinis sit circumstantia specialis necessario aperienda in confessione, dicimus infra tractando de votis talium statuum, seu personarum in particulari. Interim videri potest Sane., disp. 27, a n. 22.

18. *An votum jejunii, et votum implendi jejunium si violetur, habeat distinctam malitiam.* — Sed quid si quis votum habens jejunii, vel alind simile, postea faciat votum implendi tale votum? numquid peccatum contrarium habebit distinctam malitiam? Videtur enim habere, quia illud votum distinctum est, et circa distinctam materiam; nam unius materia est jejunium, alterius autem materia est observatio voti; ergo violantur ibi vota diversarum rationum; ergo sunt plures malitiae in tali actu. Confirmatur primo, quia si quis voto facto adjungat juramentum servandi votum, et postea violet votum, duas malitias committit; ergo similiter in præsenti. Confirmatur secundo, quia si quis volet servare præceptum, duas committit malitias; ergo etiam in præsenti. Nihilominus dico ibi tantum esse unam malitiam, imo idem esse judicium de tali peccato, quod de transgressione voti sæpius repetiti circa eamdem materiam. Ratio est, quia votum servandi prius votum jejunii, verbi gratia, nihil aliud est, quam iteratum votum jejunii alias verbis explicatum Declaro, quia vovens jejunium virtute, seu in actu exercito (ut sic dicam), vovet implere illud idem votum, quia ex vi illiusmet voti obligatur quis ad implendum ipsum; ergo non potest votum illud separari ab obligatione fidelitatis servandi idem votum, quæ obligatio ab ipsomet provenit; ergo virtute includit illam quasi reflexionem in seipsum, ut promittendo rem promittat sui observationem. Unde etiam e contrario vovere servare voto jejunii, nihil aliud est quam vovere jejunium servandum ex obligatione voti; ergo illa duo vota in re non sunt distincta quoad obligationem quam inducunt; ergo nec peccata seu malitiae transgressionis opposita inde multiplicantur. Neque est simile de juramento et voto, quia juramentum addit circumstantiam et obligationem distinctæ speciei ab obligatione voti, ut supra, t. 2, l. 2, declaratum est. Erit autem simile, si non comparetur juramentum ad votum, sed unum juramentum ad aliud; ut si quis juret servare votum, et postea iterum juret servare illud juramentum, non addet obligationem diversam a priori juramento, nec transgressio opposita habebit plus quam unam malitiam contra utrumque juramentum, præter aliam contra voto, propter eamdem rationem. De præcepto item ad votum comparato non est simile, quia inducit obligationem diversæ rationis, ut supra dictum est. Erit autem eadem ratio seu proportio, si præceptum feratur de

servando priori præcepto, quia etiam inde non multiplicabuntur malitiae contra præcepta.

CAPUT VII.

UTRUM DOLERE, SEU POENITERE DE VOTO FACTO, SIT PECCATUM CONTRA VOTUM VEL CONTRA ALIUD PRÆCEPTUM?

1. Hoc dubium non est tactum in superioribus, neque etiam ex dictis de obligatione voti sufficienter expeditur, et ideo breviter tractandum hic est, sicut tractatur communiter a Doctoribus in hac materia, præsertim a Cajetan., d. q. 88, art. 6, qui distinguit inter poenitentiam voti, et poenitentiam de hoc, quod est fecisse votum, et primam censem esse peccatum mortale, non vero secundam. Soto vero, lib. 7, q. 2, art. 4, ad 2, illos reprehendit terminos, et non sine occasione, quia subobscuri sunt. Quid enim est poenitentia voti, nisi poenitentia de hoc, quod est fecisse votum. Poenitere enim de peccato, et poenitere fecisse peccatum, idem sunt; ergo similiter poenitente aliquem de voto, vel quod fecerit votum, idem sunt. Item poenitentia non est nisi de actu præterito; ergo poenitentia de voto non est de actu faciendo ex voto, quia ille actus non est præteritus, sed futurus; ergo tantum est de voto jam facto; ergo illa duo non distinguuntur. Nam poenitentia de voto facto, et quod fecerim votum, idem sunt.

2. *Duplex poenitentia quæ dari potest de voto facto.* — Clarius ergo distinguere possumus duplum poenitentiam voti, unam efficacem, aliam inefficacem. Efficacem voco illam, qua ita quis detestatur votum factum, ut statuat et proponat non servare illud, vel si illud hactenus servaverit, amplius nolit custodire, etiamsi ejus obligatio duret. Potestque ad eum gradum deordinationis talis poenitentia pervenire, ut doleat vovens non solum quod voverit, sed etiam quod talia opera fecerit, vel ita se continuerit ad servandum votum. Poenitentiam inefficacem voco, quæ solum habetur per simplicem affectum displicientiæ de priori voto, seu (quod idem est) quo displicet me fecisse votum; nihilominus tamen, non obstante hac displicientia, retineo propositum implendi votum. Quæ distinctio sumpta est cum proportione a poenitentia peccati commissi, quæ tunc est efficax, quando inducit propositum non peccandi de cætero; tunc vero inetticax, quando solum est displicientia velleitatis, quæ

relinquit affectum iterum peccandi. Et fortasse Cajetanus eamdem doctrinam intendit, quamvis illam non eisdem verbis exposuerit.

3. *Prima assertio: pœnitentia efficax de observatione voti facti mortale peccatum est voto contrarium.* — *Objectio.* — *Solutio.* — Dico primo: pœnitentia efficax voti facti, in ordine ad observationem ejus, peccatum mortale est eidem voto contrarium. Hanc assertionem intendit Cajetanus, et admittunt Soto, et omnes statim referendi. Et patet, quia talis pœnitentia includit propositum non servandi votum, et est quasi quædam apostasia a voto; sed tale propositum est peccatum mortale contra obligationem voti, quia transgressio et propositum ejus eamdem habent malitiam; ergo. Dixi autem notanter: Ad observationem ejus; nam si quis de voto efficaciter pœnitentia, ad remedium ejus per justam dispensationem vel commutationem, talis pœnitentia nullum erit peccatum, quia propositum efficax, quod includit, nullum est peccatum, si dispensatio (ut supponitur) justa sit, et idem est de irritatione, ut infra dicetur. Dices: illa pœnitentia tendit ad non observandum votum. Respondeo: tendit ad non observandum illud, illo juste ablato; at hoc nullum est peccatum; imo proprie ac formaliter non est, non observare illud, sed est materialiter non execui illud quod fuerat votum, quatenus non continetur sub propositione voti, quæ includebat conditionem, nisi per superiore tollatur. Assertio autem procedit de pœnitentia, quæ immediate inducit formalem non observantiam voti, illo durante, et sic est manifesta. Unde constat idem dicendum esse de pœnitentia actus prius facti ad votum implendum, ut si quis habens votum simplex religionis, ex vi ejus religionem profiteatur, et postea doleat quod factus fuerit religious, includendo compositionem ad prius votum, et considerando illum statum ut impletivum prioris voti, ut explicatur his verbis: *Pœnitentia me implevisse tale votum, etiamsi illud haberem.* Constat ergo hanc pœnitentiam esse peccatum mortale, quia includit desiderium hujus, quod est fregisse votum, quod continet malitiam directe oppositam obligationi voti. Secus vero erit si talis pœnitentia sit de ipso actu secundum se, et absque compositione cum voto, sed potius desiderando ut votum non fuerit, ut constabit ex dicendis.

4. *Secunda assertio: pœnitentia inefficax voti per se non est peccatum.* — Dico secundo: pœnitentia inefficax voti, per se loquendo, non est peccatum. Hoc supponit D. Thom., d.

art. 6, ad 2, ubi Cajet. et Soto supra; et Navar., cap. 12, n. 64; Sylvest., *Votum*, 2, q. 20; Ang., *Votum*, 3, n. 43. Et probatur, quia hæc pœnitentia non est de objecto prohibito ex vi obligationis voti; ergo per se non est peccatum contra votum. Antecedens patet, quia votum solum est promissio faciendi hanc vel illam rem, non autem est promissio gaudendi semper, aut nunquam dolendi de voto facto; ergo si dolor non sit tantus ut excludat voluntatem implendi promissum, non est contra votum. Imo hinc ulterius concluditur, hujusmodi pœnitentiam ex genere suo nullum esse peccatum. Probatur, quia nullum præceptum invenitur, cui directe opponatur. Item nolle vovere, nullum peccatum est; ergo et hic actus, *Nollen vorisse*, ex objecto nullum peccatum est, quia objectum utriusque actus idem est, et propter habitudinem ad diversas differentias temporis non variatur in bonitate vel malitia. Quia sicut a principio non fuit obligatio vovendi, ita neque postea est aliquod præceptum quod obliget ad ita perseverandum in priori voluntate vovendi, ut per actum etiam simplicem et inefficacem non displiceat.

5. Unde constat idem esse dicendum de actibus prius factis ex voto, quando alias per se, aut ex alio præcepto non erant necessarii. Nam de illis pœnitere (ut supra dicebam) inefficaciter, et sub conditione separante ab illis obligationem voti, nullum peccatum est, quia objectum talis actus sic propositum malum non est; nam per conditionem adjunctam præscinditur ab eo omnis malitia. Similia exempla reperimus in obligatione præcepti positivi, cum qua, ut sæpe diximus, magnam proportionem servat obligatio voti. Dolere igitur quod mihi fuerit tale præceptum impositum, aut quod hodie sit dies jejunii, retinendo propositum jejunandi, per se nullum peccatum est; quia neque est contra temperantiam, cum hæc et opere et proposito servetur, neque est contra obedientiam, quia hæc non obligat ut ipsummet præceptum placeat, aut non contristet, sed ut fiat quod præceptum est. Et eadem ratione, dolere de præterito actu præcepti jam facto, non quidem dolendo de ipsa observantia præcepti, sed solum de ipso actu secundum se, et solum de hoc quod fuerit tunc ex præcepto necessarius, nullum peccatum est (ut dolere quod præterito die non laboraverim propter Ecclesie præceptum); tunc enim non displicet fecisse quod Ecclesia præcepit, sed displicet præceptum occurrisse tali die, quod per se malum non est. Ita ergo in præsentis,

de pœnitentia voti et actionum ex illo factorum philosophandum est.

6. *Tertia assertio: implere votum cum pœnitentia inefficaci de obligatione ejus, nullum peccatum est.* — Dico tertio: implere votum cum hac pœnitudine inefficaci, et tristitia de voto emiso, et de ejus obligatione, per se loquendo, nullum peccatum est. Quod etiam sentit D. Thom. in d. solutione ad secundum. Et probatur, quia imprimis illa operatio non est obligationi voti contraria, quia votum obligat absolute ad implendum quod promissum est, non vero ad modum qui non fuit promissus; qui autem vovit dare eleemosynam, verbi gratia, non vovit dare alacriter, seu absque ulla tristitia vel pœnitentia voti. Loquimur autem de solo uno voto quasi directo; nam si fingamus aliquem fecisse votum quasi reflexum nunquam dolendi de alio voto facto, aut obligatione ejus, tunc illa pœnitentia esset mala, non præcise quia est pœnitentia voti, sed quia est directa transgressio alterius voti. At, seclusa hac reflexione, et per se ac directe rem considerando, per actum illo modo factum sufficienter impletur votum quoad ejus obligationem. Aliunde vero illa circumstantia non est per se mala, quia illa pœnitentia non est ex objecto mala, ut ostensum est; ergo.

7. Dixi autem semper, *per se loquendo*, quia per accidens potest talis pœnitentia esse mala, et voto contraria, nimis si ratione illius constitutus homo in morali periculo proximo non implendi votum, quia qui amat periculum, peribit in illo: et ideo qui aliquid tenetur facere, tenetur etiam, quantum in ipso est, vitare talia pericula. Potest autem hoc in præsenti materia facile contingere, quia ea quæ disiplent voluntati, et cum deliberatione, facile